

האם ישראל מנהלת מגעים חשאיים עם סוריה?

מאת ד"ר מרדכי קידר

מבט מבס"א מס' 1,907, 29 בינואר 2021

תקציר: הכרתו של אסד שאיראן הפכה לנטל בארצו גורמת לו לרצות לסלקה, בהבנה שהשגת יעד זה עוברת בישראל. ייתכן וזו הסיבה למגעים המתנהלים בין המדינות על-פי דיווחים זרים.

לאחרונה מתפרסמות ידיעות ספורדיות על מגעים בין ישראל לבין סוריה שתכליתם להביא לכינון יחסים בין שתי המדינות. ידיעה אחת שמשכה תשומת לב פורסמה לפני כחודש באתר אילאף, העיתון האינטרנטי הראשון בערבית שנוסד ב-2001 בידי שני גולים ערבים, האחד מסעודיה והשני מעיראק. אתר זה ידוע באמינותו ובהתרחקותו מסנסציות ואף מפרסם מאמרים של כותבים ישראלים.

ב-23 בדצמבר 2020 פרסם העיתונאי הישראלי מג'די חלבי ראיון שקיים עם אחד מקציני המטכ"ל מבלי לחשוף את שמו. במסגרת הריאיון תאר הקצין את הפעולות הישראליות בסוריה ונשאל על-ידי חלבי לתגובת נשיא סוריה לפעולות אלה. הקצין השיב: "לו אסד היה יושב במקומך היה אומר לי: 'בוא נגיע לפתרון'. אסד הביא את האיראנים כדי שיפתרו את בעיית דאע"ש ומלחמת האזרחים, אך לאחר שדאע"ש נגמר הפך הפתרון [איראן] לבעיה גדולה של אסד. איראן, שהייתה אוצר לסוריה, הפכה לנטל הן על סוריה והן על רוסיה. הנספח הצבאי הרוסי יושב כאן כל שבוע ושומע ממני את כל הדברים הללו."

חלבי שאל: "האם הרוסים מעבירים מסרים מהסורים אליכם?" תשובה: "כן, בוודאי, ולא רק דרכם. מסרים סוריים מגיעים אלינו בדרכים אחרות ובאופן מתמשך". חלבי: "מה רוצים מכם הסורים?" תשובה: "הם רוצים לחזור לליגה הערבית ורוצים סיוע כלכלי, דלק למשל. הם צריכים כסף לשלם לאיראנים כדי שיצאו מסוריה, והם רוצים לבסס את המשטר שלהם. אסד רואה את המצב והוא רוצה להתקרב לציר הסוני כדי לשלם את חובותיו לאיראן ולהוציא אותה מסוריה. הוא רואה שיש לישראל יכולת לסייע לו עם ארה"ב מצד אחד ועם ציר המפרץ והציר הסוני מצד שני. גם הרוסים רואים בנו גשר לארה"ב, למפרץ ולציר הסוני. אסד חושש מנפילת שלטונו ולא יעשה איתנו שלום מחר. עם זאת עכשיו הוא מוכן לדבר איתנו כדי לבסס את שלטונו, לשוב לליגה הערבית, לסלק את החוב הכספי לאיראן, לקבע מצב של אי-לוחמה עם ישראל, ואחר כך משא ומתן על הגולן ודברים אחרים."

חלבי שואל: "האם אתה חושב שזה אפשרי?" הקצין עונה: "בוודאי, אני מוכן להסכם איתו מחר בבוקר, אך למען האמת, לא דיברנו על כך עם הרמטכ"ל ועם הדרג המדיני מכיוון שזה עדיין בהתחלה, עם מתווכים מזדמנים, אבל הדבר החשוב הוא שיש אפשרות לפרק את הציר הרדיקלי, הציר האיראני."

דברים אלה ברורים לחלוטין: אסד אינו רואה עוד טעם בהמשך השהייה האיראנית בסוריה. וחשוב לא פחות: גם הרוסים מאוד לא רוצים לראות את טהראן ואת גרורותיה - המיליציות השיעיות - בסוריה. האינטרס הרוסי הוא שיקום הממשל בסוריה על-ידי מציאת פתרון למובלעת אדליב ולא לפי מתנגדי אסד האסלאמיסטים הנצורים והמתבצרים בה, מציאת פתרון לבעיה הכורדית באופן שיוציא את תורכיה מסוריה ומהעימות איתם, ומציאת פתרון לבעיה האיראנית על מנת שישראל תחדל מתקיפותיה הצבאיות בסוריה.

האינטרס הרוסי ברור: ככל שיקדם המועד בו תשוב סוריה להיות מדינה מתפקדת, כך יקדם המועד בו תוכל מוסקבה להוציא ממנה את כוחותיה הצבאיים שהמשך שהותם מטיל עול כבד על הכלכלה הרוסית. בנוסף, רוסיה רוצה לזרז את הפקת הגז הסורי מקרקעית הים התיכון כדי שדמשק תוכל לשלם את חובותיה על הסיוע הרוסי שניתן למשטר אסד בשנים האחרונות.

ב-14 בינואר דיווח העיתון *א-שיראע* על מפגש של משלחת ישראלית עם נציגי אסד בבסיס הרוסי חמימים שליד עיר הנמל לטקיה בצפון סוריה, וזאת לאחר שכבר נערך מפגש אחד לפחות בין נציגי סוריה וישראל על אדמת קפריסין. ידיעה זו פורסמה שוב (ב-18 בינואר) בעיתון *אלשרק אלאוסט* היוצא בלונדון וכללה גם את שמות המשתתפים במפגש: ראש שירות הביטחון הלאומי הסורי, הגנרל עלי ממלוק, ויועץ אסד לענייני ביטחון בסאם חסן, ומהצד הישראלי רא"ל (מיל") גדי איזנקוט וארי בן מנשה, מראשי המוסד לשעבר. הגנרל הרוסי אלכסנדר צ'ייקוב היה המארח. על-פי הידיעה, הנושאים שעלו במפגש היו דומים להפליא לתדרוך שנתן הקצין במטכ"ל למג'די חלבי.

גם אם לא כל הפרטים מדויקים או מלאים, דומה שמאחורי הקלעים מתנהלים מגעים אינטנסיביים בין ישראל לבין סוריה. מגעים אלו יכללו - אם עדיין אינם כוללים - גם את הגולן, ואחת הידיעות דיברה על כך שיש אפשרות שישראל תעביר לסוריה את השליטה על הכפרים הדרוזים בגולן.

המשימה הגדולה העומדת בפני הנשיא אסד היא שיקום המדינה, תשתיותיה, תעשייתה, עריה ושכונות המגורים שנהרסו כליל או חלקית במהלך מלחמת האזרחים. השיקום יארך עשרות שנים ויזקק לסכומי עתק שאינם נמצאים בשפע, במיוחד בשל הנסיגה הכלכלית שהעולם חווה בעקבות משבר הקורונה. ריכוזי הכסף היחידים בעולם נמצאים בסין ובמפרץ. לא ברור עד כמה מוסקבה מעוניינת שסין, הצמאה לאנרגיה באופן קבוע, תחדור כלכלית לסוריה, וסביר להניח שלרוסים נוח יותר עם כסף המגיע מהמפרץ שכן כסף זה אינו מלווה בשאיפות להגמוניה פוליטית. מכאן התמיכה הרוסית בהתקרבות בין סוריה וישראל הנתפסת כאחד השערים לאמירויות ולבחריין. ואם התקרבות זו בין אסד לבין האמירויות תרחיק אותו מהאיראנים - הדבר בוודאי משתלב עם האינטרס הרוסי.

עד עתה לא נשמעה תגובה ישראלית מוסמכת לידיעות בדבר המגעים עם סוריה. סביר להניח שהפרטים - כנראה בלי תג המחיר - ייצאו לתקשורת הישראלית לקראת הבחירות המתקרבות.

המאמר התפרסם במקור ראשון ב-21.1.2021.

- סגן אלוף (מיל") ד"ר מרדכי קידר הוא מרצה ללימודי הערבית ולימודי המזרח התיכון באוניברסיטת בר-אילן וחוקר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים.